

# ЙОРДАН РАДИЧКОВ КОНВОЙ

[chitanka.info](http://chitanka.info)

По нашия край стана провал, властите устройха много засади, а аз бързах да прекарам ръженицата в къщи и тъкмо съм стигнал до половината, военни и полиция блокираха селцето, един по един почнаха да измъкват хора от къщите и стигнаха и до мене. Не бях подготвен за тая работа, бос бях, щото цървулите спечени като кокал от жегата. Двама старши стоят в двора, подканят ме да тръгвам веднага, пък аз гледам да се мотам, не може ли, викам, да се обуя и нареждам на жената да накисне цървулите да се размекнат, а единият старши не разрешава: „Айде, вика, ние босите по-лесно ги конвоираме! Бос и да рече да бяга, веднага си набива петите с тръни!“

Оглеждам се, жена ми бяла като платно. Три деца имам, две момчета и едно момиче, момичето едва проходило, но момчетата са вече големшки. Те стоят пред къщата, гледат полицаите и подсмърчат. Обръщам се, щото като гледам децата, гърлото ми се стяга, казвам: „Жена, гледай добре децата!“, а на полицаите казвам: „Добре, старши, да вървим!“

И излизам на улицата, както съм си бос и само по риза, а подире ми ония с пушките. Жена ми писна на умряло, децата взеха да викат: „Олеле, тате!, Олеле тате!“ ама аз не се обръщам назад. Жената пици и къльне, че съм и зачернил живота: „Мамо, мамо — вика, — що ме даде в това пусто село, ами ми не строши главата седна тояга, дано бог даде в гроба си да се преобърнеш!...“ Майка ѝ наистина не я даваше, и баща ѝ много не я даваше, та като мома съм я крал с каруца. Тя сега използва, че съм арестуван, затуй проклина и мене, и майка си. Обръщам се назад, мервам я с трите деца на вратницата, зад тях стои къщицата ми, едва се крепи, иска потягане. Единият старши казва нещо на другия и се отделя от нас.

През селцето минавам само с единия старши, ако някъде зърна човек, човекът си обръща главата, все едно, че не ме е видял. Излизаме от селцето, хващаме черния коларски път през зеленчуковите градини, после идат люцерни, после лозя и накрая тъмнее Керкезката гора. През градините старшията мълча, през люцерните ми разреши да запуша, а кога навлязохме в лозята, се разприказва.

„Видите ли какво е лошо — ми казва старшията — кога си не гледате семействата, ами тръгвате по партизанлък и пет пари не давате ни за жена, ни за деца, ни за къща.“ — „Даваме бе, старши — викам му, — как да не даваме! Аз мойта жена съм я крал!“ — „А, давате! —

не се съгласява старшията. — Нали ти видях къщата, че и двора ти, ни стока по твоя двор, ни нищо, а къщата сигурно е останала още от дядо ти. А аз и на държавата служа, и къща направих, и мивка съм турил вътре в кухнята, та да ме благославя жената.“ — „Е, старши — викам, — то не може на всекиго да стигне ръка да тури мивка.“

Ние сме народ беден, виж и лозята ни какви са, и от тях нищо не можеме да спечелим, щото ги изпояде филоксерата. Ако почнем някоя работа, държавата вика: „Стой, ела тука, остави твоята работа!“, и ти какво ще правиш, отиваш, където те вика държавата. Осем месеца запас бях. Жената недъгава, децата ситни, нивите станаха на пущинаци. Ей го, сега съм почнал да карам ръженица, работата ми остана недовършена. Ще рукне някой дъжд, отиде ръжта. Айде, ако ме разпитат по-набързо там, дето ме караш, ще се върна, ще си довърша работата. Ами ако ме забавят?

„Не бой се, нема много да те забавят — успокоява ме старшията. — Ако си лъгал държавата, ще те забавят, обаче ако си гледал държавата право в очите, нема да те забавят.“ — „Че как да не съм я гледал в очите, старши — почвам да се засягам аз. — Че ние държавата я гледаме право в очите! Мигър смее некой да не я гледа в очите!“

Мисля си, ще стигнем в участъка, ще ме питат там какво зная, аз ще кажа, че нищо не знам. Като видят, че не знам нищо, те ще ми кажат „Хайде, друм, и втори път такива работи да не се случват!“ И аз като си хвана капата в ръце, та на един дъх ще взема обратния път и ще ми остане време да си довърша работата.

„Мале, ама и твоята жена зла!“ — ми вика старшията и се позасмива. Гледам го, и старшията сух като мене, само че по-риж, и неговите зъби почнали да опадат. „Ей, старши — викам, — не беше такава, беднотията я направи такава. Каква невеста беше, да знаеш, цялото селце цъкаше с езици, като я види. Аз нея съм я крал, имах приятел с яки коне, и той як, представителен, не можеш да му надделееш с приказка. Отиваме с каруцата на приятеля, моята е другоселка, аз съм се издокарал, турил съм пембени чорапи, щото така беше на мода тогава. Приятелят, като видя чорапите, за малко не ме изфърли от каруцата. «Ще криеш, вика, под стола тия пембени чорапи, хич няма да ги показваш!» Добре, ама кога отиваме при момата, то столовете им триножки, няма ни къде да си скриеш чорапите, ни нищо. Тъстът ми мрънка — и дава, и не дава, — а тъщата не дава и дума да се

спомене. Мато ми смига (приятелят ми се казваше Мато) да вървим вече, момата тръгва да ни изпрати чак до каруцата. Мато като я подфана с една ръка — та в каруцата. «Удряй конете!» — вика, и аз като ударих конете, като рипнаха ония коне, станаха на вятър. До средата на пътя момата плака, а после почна да се усмихва. Верно, че бедно живеехме, старши, ама живеехме добре, тъста и тъщата се пресърдиха, три овце зестра дадоха и половин декар лозе. Та да ти кажа ли, старши, на тоя свят много не ни требе, требе ни само човечлък малко да имаме!“

„То и другото не е лошо — казва старшията. — Човечлък, човечлък, ама на празна софра не може да седнеш. Дай да засилваме крачката, че я виж слънцето къде отиде!“

Засилваме крачката, аз напред бос, подире ми старшията тропа с ботушите. Лозята се свършиха, навлязохме в Керкезката гора. Тук префъркне пиле, там префъркне пиле, да бех и аз пиле, ще види старшията как се конвоира бос арестантин. Добре, ама не съм пиле. Ако бех пиле, ще подфъркна, ще възвия из гората и право в къщи да довърша работата си, щото, ако се изсипе некой дъжд, отиде храната. Вървим ние, пилетата си подфъркат около нас, на едно място гледам, че птица учи малките да фърчат. „Виждаш ли, старши — разправям на старшията, — пиле, пиле, акъла му колкото житно зърно, ама и то се учи да фърчи!“ — „Па то това си му е работата“ — казва старшията.

Птицата отива на клона, там стои едно малко, пиука: „пиук! пиук!“, тя го хваща за врата с човка та и го фърля от клона, „Пиук, пиук!“ — пици пилето и трепери с криле, ама не може още да фъркне както требе, блъсна се право в една трънка. Птицата се спусна, хвана го пак за врата, вдигна го и пак го пуца, ама тоя път далече от нас. Пилето пропада в гората и все писука. Другите, дето са попораснали, прехвъркват от дърво на дърво, техните писукания весели, а на онуй пиуканията изплашени. „Ако днес не се научи да фърчи тая животинка, лисиците ще я изядат“ — казвам на старшията. „Ми ако не се научи, ще я изядат! — казва старшията. — Нали знаеш, кое не умее да бега, зян става!“

„Тая работа я знам аз — разправям на старшията, — ама как да избягаш, като не може вече да се бяга. Едно време по-лесно се бягаше, ама народът тогава бе по-прост, та можеш да го излъжеш. Аз например съм бягал през метежа на двайсет и трета година. Подир метежа дойде

войска, полиция подбра мъжете, мене също ме подбра един полицаи с пищов. Тогава съм видял как военните убиха човек. Той се опита да бяга, рипна през един зид, зад зида имаше овощна градина, ония припукаха с пушките подире му, човекът се опита да мине през една четалеста слива и там увисна, на сливата.“ Тоя, дето ме кара, ми вика: „Видиш ли, а речеш да мръднеш, а ще увиснеш и ти!“ „Опасна работа ти казвам!...“ — „Така е! — съгласява се с мене старшията. — Опасна не, ами повече от опасна. Ние сме така-а мръднеш, а куршума те стигне! Казвам ти го да знаеш!“ „Аз това си го знам — разправям на старшията, — патил съм го тогава. То тогава и народът бе по-прост, па и полицията бе по-проста. Тоя, дето ме караше, и от мене бе по-прост и му избягах, Та ти казвам, че тогава лесно се бягаше, конвойните все прост народ, не е завършил даже и първо отделение, ни вестник може да чете, ни може да се подпише, ами си удря палеца.“

„Едно време полицията е била по-проста — разправя ми старшията, — ама сега вече не е така. Сега в полицията всичко е изпозавършило, кой първо, кой второ отделение, а има и с четвърто отделение, и всеки може да чете вестник, да се подпише и разпоредба също така разбира. Къде е била едно време полицията, къде е сега — старшията щрака с пръсти, — затова и едно време лесно сте лъгали конвойните. Сега обаче нема как да излъжеш конвойния!“

„Даже и през ум не ми минава, старши — казвам на старшията. — И да мръдна, знам, че ще ме гръмнеш, за един миг ще стана зян. А едно време полицията като ме кара по пътя, аз издимявам, тя докато съпикаса, докато свали пушката от рамото, докато се накани да гръмне, и мене ме няма никакъв. Една година ме подкара конвой, имаше оплакване от един местен — той държеше много овце, — че неколцина от селцето сме му настригвали овците. Някои отишли една нощ на кошарата, всяка овца остригали наполовината. Та и мене тогава ме загреба шайбата, щото като дойде полиция, гледа право кой е подозрителен; па аз съм от най-подозрителните. Мене, щом ме види полиция, веднага ме арестува, изглеждам й подозрителен. То аслъ, ние, беднотията, сме само за подозрителност. Ако погледнеш богат човек, никаква подозрителност няма да ти мине през ум, ама беден човек ако видиш, веднага си казваш, че е подозрителен. Па то у бедния човек, старши, всичко подозрително — и гащите му, и капата му, и ризата му,

че и очите му даже подозрителни. Та за подозрителност тогава и мене ме грабна шайбата и под конвой ме караха.“

„Е, избяга ли?“ — пита ме полицаят. „Как няма да избягам, избягах, разбира се. Ама нали ти казвам, едно време простотията живееше между хората, та беше лесно да излъжеш човек. Сега къде можеш да излъжеш, особено пък вас, полицията, да излъже човек!“

Старшият пак щракна с пръсти. Гледам го, дълъг ще да му е стажът на тоя старши, той щом е станал старши, сигурно много години е носил службата. „Сега нас не могат да ни преобръщат вече — казва ми той. — Аз два пъти съм получавал похвала за осторожност.“ — „То се знае — казвам на старшият — къде може вас сега да ви преобръне човек! Ако вас преобръне, то все едно, че държавата преобръща.“

Та вървиме ние със старшият, аз му разправам всякакви истории, така пътят е по-лек, па и в характера ми е да бърбям, никак не съм свикнал да мълча, а ония пусти пилета продължават да префъркат около нас. Търсиопашка се появи отнякъде, застана наред пътя, като я доближихме, подфъркна, пак кацна на пътя и си тръсна опашката. Доближихме я, аз викнах: „Иш!“ на търсиопашката, тя подфъркна и пак кацна на пътя, и пак си клати опашката. Гората се свърши, навлезохме в ниска сечина, ластарите стигат до кръста на човека. В сечината има кладенче, викам на старшият да свърнем на кладенчето да прием вода, устата ми изгаря за вода, а старшият се нещо помайва, абе то, вика, не се разрешава на арестантин, ама айде, само двамата сме, никой няма да види и по-бързичко гледай да пиеш вода!

Свърнахме при кладенчето, наведох се, взех глътка вода. В кладенчето като в огледало виждам старшият, че стои зад мене с пушката. На дъното нападала шума, под една шумка жаба си подава муцуната и ме гледа с едното око. „Я виж, старши — разправам на старшият, — къде се е заровила, в кладенчето и се преструва, че не ни вижда. Едно време, като се появи маларията, ловехме такива жаби, само че избирахме по-пъпчивите. Хванем пъпчива жаба, пуснем я в една паница с ракия, тя се спиртосва и изпуска отрова. Като изпиеш една паница с ракия, в която е спала пъпчива жаба, маларията минава.“ — „Айде, бе!“ — не вярва старшият. „Истина ти казвам, аз лично съм пил, страшна работа е, обаче маларията минава!“

Старшият застава и той на четири крака от другата страна на кладенчето да пие вода и да види жабата. Аз също стоя на четири

крака срещу него. „Че тая ракия — пита ме старшията, — дето ще туриш жабата в нея й ще я пиеш, не смърди ли?“ — „Море не смърди! — казвам му. — Смърди, та се не трае, може да припаднеш от смрад, обаче лекува. И знаеш ли, ако искаш да знаеш, най-добре е да си запушиш носа с два пръста и така да пиеш.“ Старшията се навежда над кладенчето и обръща фуражката си с козирката назад. „Внимателно — съветвам го — тая жаба да не вземе да се размърда долу под шумката, ще размъти водата в кладенчето.“ — „Знам аз“ — казва ми старшията и се навежда още по-близо до водата. Ама преди още да докосне водата, жабата се връцна на дъното, направи осморка, вдигна мътилката и изчезна. „Брей, майка й стара! — рече старшията и пак обърна фуражката с козирката напред. — Как ти пи вода и жабата не мръдна, а аз щом се наведох, вдигна цялата тиня от дъното!“ — „Не те е виждала, затуй — казвам на старшията. — Аз от това кладенче сума години пия вода и жабата все си стои на дъното. Мене тя ме познава и не се плаши, а тебе те вижда за първи път, затуй вдигна мътилката. Ето, водата взе да се избистря, може вече да се пие.“

Оня пак обърна фуражката назад с козирката и се наведе над кладенчето. Щом той докосна водата с муцуната си, аз му натиснах главата в кладенчето чак до тинята, драснах после през него и се совнах в сечината. „Су! Стой! — изрева старшията и скочи, а аз стоя свит зад един храст в сечината и го гледам как отрива от мокротото си лице шума и тиня, озърта се и щрака пушката. — Стой, че ще стрелям — крещи старшията, — броя до три и ще стрелям!“

Обаче аз не вярвам, щото той само се върти и се озърта. Като застана гърбом към мене, почнах да се изтеглям назад, в сечината, и назад, назад, вече се добирам до гората. Оня продължава да се озърта, да вика стой и да заплашва, че ще брои до три и ще стреля. И почна той да брои, а аз вече нагазих в гората, вървя като вретено из нея, гледам никъде да не закача шумка, а зад себе си чувам гласа на старшията: „Четиринайсе, петнайсе... двайсе и едно.“ Чувах го така, докато стигна до трийсет и седем. По-нататък не чувах нищо, само собствените си стъпки чувах. Гледай го — викам си — тая жена старши, до трийсет и седем стигна и не сбърка! Личи си, че е свършил първо отделение!

То си е истина, изглежда, това, дето го каза, че в полицията сега всичко е изпозавършило — кой първо, кой второ отделение, а има и

някои завършили четвърто отделение, и че не е вече така проста полицията, както едно време. Само че моят старши едно забрави — ако полицията е завършила отделенията, ние вече проваляме прогимназията, ако ли рече и тя да изкара прогимназията, нас спокойно можеш да ни пишеш професори. На нас, подозрителните, там ни е магията, че ако полицията направи две крачки, ние ще направим една крачка и пак ще я изпревари ме. Мигър народът ще се остави полицията да бъде с едно отделение над назе и да ни конвоира. Че на нас, народа, в това ни е силата, ние сме винаги с едно отделение пред полицията, нищо че нямаме мивки в кухнята.



# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.